

Klasa: UP/I-612-08/09-06/0198
Urbroj.: 532-04-02-02/2-09-2
Zagreb, 6. srpnja 2009.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br. 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 37/01), donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da **glazbeni izričaj ojkanje** s područja Dalmatinskog zaleđa, Ravnih Kotara, Bukovice, Podvelebitskog kraja, Like, Korduna i Karlovačkog područja ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 2. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem stručnih skupova, smotri folklora, festivala, koncerata, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim oblicima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovog rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

4.

Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Glazbeni izričaj ojkanje s područja Dalmatinskog zaleđa, Ravnih Kotara, Bukovice, Podvelebitskog kraja, Like, Korduna i Karlovačkog područja pripada tipu tradicijskog načina pjevanja za koji se može tvrditi da je najstariji sloj arhaičnih, tradicijskih pjevanja na hrvatskim područjima koja po etnografskoj podjeli spadaju u područje dinarskog areala. Ojkanje je arhaičko pjevanje za koje je karakteristično potresanje glasom, posebnim načinom pjevanja "iz grla". Tu vrstu pjevanja, koju danas u većini krajeva nazivaju *starovinskim*, *starinskim* pjevanjem, izvodi pojedinac solo ili mnogo češće pojedinac uz pratnju drugoga glasa koji u trenutku potresanja leži na duljem pratećem tonu.

Dalmatinsko zaleđe prostor je koji po etnografskim podjelama spada u područje dinarskog areala (Gavazzi) a obuhvaća nekoliko geografski, društveno i povijesno oblikovanih mikroregija: Bukovica, Ravni Kotari, zaleđe Šibenika, Trogirska, Splitska i Kaštelanska zagora, Kninsko područje, Poljica, Drniška, Cetinska, Imotska i Vrgoračka krajina, Dubrovačko primorje, Župa i Konavle. Na cjelokupnom području rasprostranjeni su oblici ojkanja, no različitim intenzitetom. Rubna područja, poput Konavala, već su napustila stare tradicijske načine pjevanja i priklonila se novijim tonalnim, višeglasnim načinima pjevanja (poput klapskog pjevanja). Slično je stanje i u Podvelebitskom području, Lici i Kordunu gdje je ovo pjevanje danas sasvim rijetko. Spomenuta područja također spadaju u dinarski etnografski areal. Karlovačko područje je za razliku od spomenutih susjednih regija, iako rubno, doživjelo ponovni uspon popularnosti tradicijskih pjevanja ojkanja (*rozganje*) što svjedoči o mogućoj revitalizaciji ovog načina pjevanja i u mjestima u kojima je trenutno tradicija prestala.

Solistička pjevanja - ojkanja, poput pjevanja iz Fortisova opisa, nazivaju se *putničko (kiriđijsko)* ili *samačko* pjevanje. U nekim se krajevima nekada pjevala i *ustresalica* (Konavle) koja je danas skoro sasvim nestala iz žive glazbene prakse ili pjevanje *po svajski* (po svatovski, Dubrovačko primorje), što je slično stanju *rozganja* na području Like. S druge strane, *rozganje* (rozanje, glasnice, posamič) na Karlovačkom području postaje sve prisutnije, posebice u izvedbama folklornih skupina ovoga kraja.

Dvoglasno je ojkanje dominantno tradicijsko pjevanje u nekim od navedenih područja. To se odnosi na *ojkalicu*, kako se naziva to pjevanje na području omeđenom rijekom Krkom i Cetinom (Drniška krajina, Šibensko zaleđe, Kijevo, Vrljka). Na području Ravnih Kotara i Bukovice tradicijski vokalni stil kod kojeg je ojkanje dominantno naziva se *orzenje* (*orcenje, orcanje*, kod pravoslavnog puka *groktanje*). U Cetinskoj krajini, podno Svilaje i Moseča ovakovo muško pjevanje naziva se *treskovicom* (danas *starovinsko*), a žensko *vojkavicom* (Bezić 1968-69:176). *Treskavicom* ga nazivaju u Trogirskoj i Kaštelanskoj zagori (*grgešanje* u Grebaštici) dok na području sjevernih Poljica još i danas vješti pjevači dvoglasno pjevaju *kiriđijska* pjevanja. Navedene žanrove karakterizira izvedba dvaju glasova, dva ili više pjevača (ili muških ili ženskih) i pjevanje na dah - pjevanje (pjesma) traje koliko i dah glavnog pjevača. Glavni pjevač u pravilu otpjeva prvi stih sam (*inicij*), a onda ga u drugom stihu prati grupa pjevača ispjevanjem teksta ili samoglasnika (*muklo* «e» ili *zvonko* «o»), uz izvedbu osebnog trilera, sličnog vibratu izvedenog punim glasom na slog *voj* ili *hoj* kako bi se dobio «savršeni efekt zvučnog jedinstva». Melodije napjeva se baziraju na ograničenim tonskim nizovima, uglavnom kromatskim, veličine intervala koji ne odgovaraju današnjim ustaljenim intervalima. U navedenim glazbenim formama polifone strukture dominira interval velike sekunde. Napjevi često i završavaju na velikoj sekundi (ili uzdahom, oduškom) koja se tretira kao konsonantni interval. Lokalno je stanovništvo u mogućnosti prepoznati karakteristike, koristeći se lokalnim terminima - najbolje poznaju one oblike koje prakticiraju ili aktivno slušaju a isto tako i oblike iz graničnih područja s kojima su u kontaktu. Termini kojima se koriste uglavnom opisuju radnju koja se odvija tijekom same izvedbe. Glagoli poput *goniti, orcati, kockati, groktati, grgašati, krečati, tresti, ustresati, otezati, priginjati, sijecati, jecati, vatati, nazivati*, i dr. označavaju različite radnje koje vanjski neupućeni slušatelji teško razaznaju, kao što teško prepoznaju različite melodijske varijacije unutar jednog žanra. U ne tako davnoj prošlosti, ovaj način pjevanja služio je ljudima kao način svakodnevnog komuniciranja (dozivanje potresivanjem glasa) prilikom obavljanja raznih poslova ili putovanja konjskim karavanama, zabava u dugim noćima oko ognjišta, razbibriga prilikom čuvanja blaga i sl.

Danas su se stariji oblici arhaičnog pjevanja, koji se mogu uvrstiti u kategoriju ojkanja, održali na prethodno spomenutim područjima u sljedećim mjestima: Mostanje, Pokupska Dolina, Draganić, Vrhovac, Zadobarje, Generalski Stol (Karlovačko područje); Otočac, Ličko Lešće, Rakovica, Lovinac, Sv. Rok (Lika); Žegar, Obrovac, Kruševo, Popovići (Bukovica); Radovin, Slivnica, Stankovci, Škabrnja, Lišane Ostrovičke, Tinj, Polača, Galovac, Vukušić (Ravni Kotari); Miljevci, Mirlović Zagora, Oklaj, Grebaštica, Muć, Ogorje (Dalmatinska zagora); Zelovo, Vrljka, Kijevo, Gljevo, Glavice, Brnaze (Cetinska krajina); Dusina, Kokorići, Runovići, Zagvozdo, Kozica (Imotska i Vrgoračka krajina); Smokovljani, Visočani, Ošlje, Stupa (Dubrovačko primorje). Nositelji tradicije ojkanja na tim područjima su istaknuti pjevači pojedinci koji su svoja znanja stekli izravnim učenjem - oponašanjem glazbenih talenata svojih prethodnika. Moderan način života, koji je u posljednjih nekoliko desetljeća potpuno zamijenio dotadašnji tradicijski način života, ostavio je posljedice na razvoj tradicijske kulture sela pa tako i starijih slojeva tradicijskog pjevanja poput ojkanja. Danas je ova praksa najčešća u javnim situacijama u lokalnim zajednicama. Nositelji te aktivnosti mnogobrojna su novoosnovana kulturno-umjetnička društva nastala na spomenutim područjima koja su u vrijeme Domovinskog rata bila okupirana. Njihov opstanak, i u nekim situacijama potpuni *revival*, mogu se obrazložiti upravo tom činjenicom. Ipak treba spomenuti da je tradicija amaterskog okupljanja i predstavljanja seoskih tradicija znatno starija. U Hrvatskoj počeci ove tradicije sežu u prvu polovinu 20-og stoljeća, u razdoblje između dvaju svjetskih ratova. Razni, gore spomenuti, oblici ojkanja bili su često izvedeni na tim prvim smotrama jer su i tada smatrani vrijednim primjerima stare arhaičke kulture, koje je svakako potrebno na svaki način sačuvati i isticati. Organizirane skupine, tada osnovane u brojnim seoskim zajednicama, na nekim su područjima do danas sačuvale kontinuitet te su i danas glavni nositelji seoske tradicije i identiteta, predstavljajući svoja sela na smotrama folklora u Hrvatskoj i svijetu. U lokalnom su okružju ta društva glavni nositelji kulturnog i društvenog života, pokretači brojnih kulturnih priredbi, različitih akcija, radionica, te organizatori kulturnog života sela u suradnji s turističkim zajednicama koje tamo djeluju. Većina stanovništva koje živi na spomenutim područjima su Hrvati rimokatoličke vjere, iako ima i mješovitih sela gdje je hrvatsko rimokatoličko stanovništvo u većini ili sela s isključivo stanovništvom pravoslavne vjere. Neovisno o nacionalnom ili vjerskom sastavu, ojkanje je zajednička tradicija ljudi koji prebivaju na navedenom prostoru.

Iako su o ovom glazbenom fenomenu i prije pisali razni istraživači - putopisci, glazbenici, muzikolozi - kao stručan naziv se ukorijenio naziv „ojkanje“, nakon što je Antun Dobronić objavio svoju raspravu: "Ojkanje" Prilog za proučavanje geneze naše pučke popijevke (ZNŽO knj. 20, 1915:1-25). Potrebno je spomenuti da jedan od prvih vjernih opisa izvedbe ovoga načina pjevanja donosi opat Alberto Fortis u svom putopisu po Dalmaciji 1771.-1774. (*Viaggio in Dalmazia*). U poglavlju o životu Morlaka Fortis opisuje vrlo konkretno taj način pjevanja.

Usmena predaja u prošlosti bila je jedini način učenja *ojkanja*. Mlađe su je generacije usvajale slušajući i imitirajući, izvodile i usavršavale, prenoseći je pritom novim generacijama. Današnji nositelji tradicije pretežito su starije osobe koje rijetko prenose mladima pojedine stilove pjevanja i tehnike potresanja glasom. Globaliziran i standardiziran način života u ruralnim krajevima utječe negativno na aktivno, životno učenje ovog načina pjevanja. Mediji (audio i video) te organizirana folklorna društva postaju načinima i mjestima na kojima današnje generacije imaju mogućnost stjecanja znanja o ovom načinu pjevanja.

Netemperirano pjevanje poput *ojkanja* vrlo je teško transkribirati u medij notnog zapisa standardizirane zapadno europske notacije, stoga je pouzdan način prikupljanja građe kvalitetno audio ili video snimanje formalnih i neformalnih izvedbi još aktivnih formalnih ili neformalnih pjevačkih skupina. Raznolikost u načinima izvedbe zahtijeva temeljito zapisivanje brojnih formi koje se razlikuju u manjim, ali za nositelje fenomena značajnim elementima. Stoga *ojkanje* nužno treba na taj način dokumentirati i stvoriti primjereni predložak novim generacijama za usvajanje tradicijskog pjevanja, čime bi se omogućio i kvalitetniji znanstveni uvid u aktualni život glazbenog fenomena.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavku 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavku 4. istoga Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku 15 dana od primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavku 1. točki 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

MINISTAR

mr. sc. Božo Biškupić

Dostaviti:

1. Karlovačka županija, Ambroza Vraniczanya 2, 47000 Karlovac (s povratnicom)
2. Ličko-Senjska županija, Franje Tuđmana 4, 53000 Gospić (s povratnicom)
3. Splitsko-dalmatinska županija, Domovinskog rata 2, 21000 Split (s povratnicom)
4. Šibensko-kninska županija, Trg Pavla Šubića 2, 22000 Šibenik (s povratnicom)
5. Dubrovačko-neretvanska županija, Gundulićeva poljana 1, 20000 Dubrovnik (s povratnicom)
6. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
7. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
  - Konzervatorski odjel u Dubrovniku, C. Zuzorić 6, 20000 Dubrovnik
  - Konzervatorski odjel u Imotskom, Ante Starčevića 7, 21260 Imotski
  - Konzervatorski odjel u Splitu, Porinova bb, 21000 Split
  - Konzervatorski odjel u Šibeniku, J. Čulinovića 1/3, 22000 Šibenik
  - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
  - Pismohrana, ovdje